

УДК 78

DOI 10.32782/2224-0926-2024-1-48-20

Назар-Шевчук Лілія
кандидат мистецтвознавства, доктор філософії Ph.D,
доцент кафедри історії музики,
Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
<https://orcid.org/0000-0002-8541-4805>

УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ У МІЖНАЦІОНАЛЬНОМУ КУЛЬТУРНО-МУЗИЧНОМУ ЧИНІ НАТАЛІЇ РЕВАКОВИЧ

А чи могло би бути інакше, якщо мова йтиме про діяльність мисткині, яка народилася у Львові у високоінтелегентній родині, що поєднала лінії добре відомих своєю винятковою духовно-культурною діяльністю фамілій Стернюків і Кисілевських з давніми священничими галицькими українськими традиціями, де особливо плекалося музичне мистецтво?

Першопчатки

Найперші кроки в музиці Наталія Ревакович-Ониськів здійснила під опікою мами – піаністки, випускниці Львівської консерваторії Галини Ониськів-Стернюк. Ця чудова ансамблістка (учасниця високомистецького камерного тріо у складі Богдана Бонковського (скрипка), Володимира Третяка (віолончель) та Галини Стернюк (фортепіано), викладачка консерваторії, очевидно, лише за своє походження зазнала утисків і була звільнена з роботи за неблагонадійність у очах тодішньої радянської влади у 1972 році. Однак незважаючи на такі важкі випробування долі утримала свою високу професійність, працюючи понад 45 років від 1975 керівником фортепіанного відділу у Львівській музичній школі № 3. Так, будучи ще ученицею молодших класів музичної десятирічки (тепер музичний державний ліцей імені Соломії Крушельницької), Наталія отримує піаністичну базу в класі «піаністичної внучки» Василя Барвінського Марти Булки-Пиріжок, згодом у старших класах навчається в Лідії Голембо та Ольги Качевої, продовжуючи займатися у останньої в консерваторії (тепер Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка). Переймаючи естафету своєї мами і О. Качевої, яка славилася як небувало тонка і вишукана ансамблістка, Наталія Ониськів починає свою музичну кар'єру саме в цьому напрямку, хоч паралельно освоює і гру на органі в класі Самуїла Дайча. Як концертмейстер та ансамблістка співпрацює з багатьма музикантами, в тім – зі студентським камерним хором під керуванням І. Даньківського, також є активним членом і виконавицею у гуртку «Сучасної музики», який провадила у музичній консерваторії Наталія Кашкадамова. Особливо ж цікавою та професійною виявилася робота в класі іменитої львівської скрипальки Лідії Шутко, з якою неодноразово виступала в різноманітних програмах, а останній спільний концерт музиканток відбувся у 1990 у Варшавській Музичній Академії ім. Ф. Шопена.

Польські музичні горизонти

Доля зводить молоду піаністку з польським композитором і диригентом українського походження – добре відомим вітчизняному мистецькому загалу – Романом Реваковичем,

і тепер уже для Наталії Ревакович постійним місцем проживанням і праці стає Польща. Нелегким був період адаптації, адже перед музиканткою закrywся світ юності і відкрився зовсім інший, новий і незнаний світ, ознаменовуючи початки зрілості. Наталія працює у середніх та вищих музичних закладах Варшави, активно концертує як солістка та камералістка. Зі своїми польськими колегами з Музичного училища ім. Ю. Ельснера увійшла в склад фортепіанного тріо під назвою “Сop fuoco”, який мав доволі широку амплітуду концертних виступів та записів. Особливим проектом став «Паризький салон Фридерика», в якому поєднувалося художнє читання поезій та текстів, присвячених Шопену у виконанні іменитого польського артиста Кшиштофа Кольбергера та фортепіанне тріо соль – мінор Ф. Шопена у виконанні тріо “Сop fuoco”. І хоч життя в іншій країні та новій культурній парадигмі було цікавим, інспіруючим, та і нелегким, поружжя Реваковичів завжди гравітувало у мистецькій діяльності до свого кривного коріння – української культури у її найрізноманітніших вимірах. Широкозакроєні контакти та велетенська промоція української музики подружжя Реваковичів – вражаючі. І якщо про Романа Реваковича є відомо і написано піддостатком, то діяльність Наталії є не менш важливою і самовідданою, заслуговуючи на висвітлення та промоцію.

Ініціатива Львівського фортепіанного тріо

Як українка-патріотка, камералістка досвідчує, що чудові зразки української музики саме в жанрі камерно-інструментального ансамблю є практично невідомими за межами України. З метою поширення і популяризації саме національних здобутків вона організовує «Львівське фортепіанне тріо» (початково зі скрипаєм Володимиром Дудою і віолончелістом Тарасом Менцінським, згодом учасниками цього ансамблю були Лідія Футорська, Марта Семчишин, Вікторія Титаренко, Наталія Самострокова, Катерина Потеряєва (скрипальки), Соломія Канчалаба, Ольга Шутко (віолончелістки). Хоч склад тріо і змінювався – стабільною залишалася пропорція двох музикантів зі Львова і незмінної піаністки-львів'янки з Варшави – Наталії Ревакович. Цей міжнародний колектив, що почав своє існування у 1999, активно концертував на теренах України і Польщі. А перший концерт ансамблю відбувся 4 лютого 1999 року у музеї Мазовецької старовинної металургії у підваршавському Прушкові. Директор музею, археолог за фахом, створив у ньому музичну серію концертів, в якій виступали провідні польські музиканти. На цьому концерті Львівське фортепіанне тріо поруч з творами світової класики виконало тріо «Ноктюрн» С. Людкевича та низку солоспівів М. Лисенка в транскрипції для фортепіанного тріо. За словами Н. Ревакович, український репертуар поступово поповнювався, в його контекст також увійшли твори В. Барвінського «Фортепіанне тріо ля-мінор», М. Скорика «Речитативи та рондо», Є. Станковича «Музика рудого лісу» та З. Алмаші «Пори року». У 2012 вагомою подією був виступ на Днях української музики у Варшаві, де ансамбль у Камерному залі Варшавської філармонії загравав чотири українські твори. У 2013 тріо дало серію концертів у Варшаві, а саме в Станіславівському палаці з XVIII ст. в Королівських лазенках ансамбль загравав цикл трьох концертів з творами М. Скорика, Л. ван Бетховена, В. Барвінського, Ф. Шуберта, Ф. Шопена, Ю. Ельснера, С. Рахманінова, А. Дворжака. Важливим для нас було введення українських композиторів у світовий контекст і довести, що вписуються вони тут знаменито. Львівське фортепіанне тріо виступало також у Гданську, Щеціні, Вроцлаві, Лігніці, Сандомєжу, Грудзьондзу та інших містах. Поряд з українським репертуаром виконувалися твори світової класики – фортепіанні тріо В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена, Ф. Мендельсона,

Ф. Шуберта, Р. Шумана, Ф. Шопена. В середньому до пандемії у 2020 році ансамбль щорічно проводив 5–7 концертів. У 2018 Тріо у цьому складі записало компакт-диск з «Думками» Дворжака та Тріо ля-мінор Барвінського, виданий Фондом “Pro Musica Viva”. До 2019 ансамбль зосереджувався на активності в Польщі, все частіше виступаючи в Україні. Форма існування ансамблю, де не всі музиканти проживають в одному місті, спричиняла ряд труднощів. Репетиції, як правило, відбувалися у Львові та напередодні концертів в місцях їх виконання. З цих між іншими причин в той час мінявся склад ансамблю. Додамо, що праця над українською музикою не обмежувалася лише концертною діяльністю. У 2013 Наталія захистила дисертацію і отримала звання доктора мистецтвознавства в Музичній Академії ім. К. Ліпінського у Вроцлаві. Наукова робота полягала у розгляді творчості українських композиторів В. Барвінського, Л. Ревуцького, В. Косенка, В. Сильвестрова та Б. Фроляк.

Василь Барвінський у творчій проекції Наталії Ревакович

Постійні пошуки та відкриття перлин камерно-інструментального українського репертуару привели свого часу Н. Ревакович до одного з національних «хітових» творів, який гідний увійти у музичний світовий контекст. Це Фортепіанне тріо ля мінор Василя Барвінського. «Праця над цим твором розкрила нам величезний музичний талант композитора. Вагомо додати, що Тріо В. Барвінського знаходило дуже добре сприйняття у польських слухачів» – зазначає Н. Ревакович. Проте, з іменем В. Барвінського – композитора з унікально трагічною творчою долею, ноти якого були спалені радянським режимом, а сам він зазнав десятилітнього мучеництва у советських концтаборах, у Н. Ревакович є значно тривкіші і глибші родинні зв'язки. Зазначимо, що її тіточка бабця (дружина брата рідної бабусі) – Володимира Кисілевська – була ученицею В. Барвінського, і саме вона зберегла копію двохручного клавіру здавалось би безнадійно загубленого Концерту для фортепіано – одного з кращих творів в даному жанрі в українській музиці. Силою долі, будучи ще у Львові, Наталія стала учасницею легендарного першого концерту на вшанування 100-річного ювілею з дня народження В. Барвінського (проведення якого ледво дозволила радянська влада і концерт проходив без афіші та за закритими дверима, про що писала організаторка і промоторка відродження імені композитора доктор Стефанія Павлишин). Кращі національно свідомі музичні сили Львова, не дивлячись на небезпеку, відважно погодилися прийняти участь в концерті. Серед них – Лідія Шутко, якій акомпонувала Наталія Ревакович. Знайомство з фортепіанним та камерно-ансамблевим доробком композитора викликали незаперечний інтерес і глибоке зацікавлення музикою митця.

Від виконання до видавничої справи

Після тріумфальної промоції Фортепіанного тріо В. Барвінського на багатьох сценах, Наталія Ревакович береться до складної видавничої справи – так постає одне з перших видань цього знаменного твору у 2014 у Львівському видавництві «КОЛЕССО». Вимогливість, навіть прецезійна докладність і високий професіоналізм дозволили Наталії здійснити насправді одне з високоякісних видань, гідного до конкурування на світових теренах. Докладно відредаговане (особлива заслуга належить Володимирі Дуді, який провів ретельну редакцію струнних партій) та відкоректоване, що найважливіше – з урахуванням вигоди щодо виконавських вимог, нотне видання містить передмову Н. Ревакович на трьох мовах (українській, польській, англійській) з інформацією про

композитора та його Фортепіанне тріо. Очевидно, що дане видання почало розходитися не лише в Україні, але й за кордоном, викликаючи інтерес і у музикантів з-за океану. Адже саме якісні нотні видання та їх поширення світом – є беззаперечною реальною дипломатією у справі нашої великої музичної культурної спадщини та уможливають реальне розповсюдження української музики серед виконавців різних країн і континентів.

Успіх видання надихнув Наталію Ревакович до нового кроку, а саме – перевидання (відповідно, у такому ж розкішному професійному вигляді) ще одного знаменного камерно-інструментального твору В. Барвінського, який ще за життя композитора отримав високі оцінки критиків і видатних музикантів у Європі та США – це перший в українській музиці Секстет для двох скрипок, альту, віолончелі, контрабасу та фортепіано. Ноти вийшли друком у 2015 у тому ж видавництві.

У повідомленні української музикознавиці Ольги Кушнірук на своїй сторінці у ФБ читаємо наступне: «У Кембриджському університеті сьогодні (3 серпня 2023 року) відбулася конференція представників музичних видавництв та інтернет-платформ Британії, Німеччини, Австрії, Іспанії. Поміж демонстраційних стендів, на одному із них, із Вісбадена, знайшла от такі 2 чудові нотні видання» – очевидно, що це були Фортепіанне тріо та Секстет В. Барвінського. Цей авторський проєкт Наталії Ревакович справедливо і гідно був оцінений музичною спільнотою за вкладену велику працю в плані організації та ресурсів. Не випадково невеликий наклад (Тріо – 200 примірників, Секстет – 50) уже розійшлися світом, а якість цих видань інспірують до перемовин з потужними світовими нотними видавництвами – будемо мати надію – успішними.

Відкриваючи ювілейний рік Василя Барвінського

Гуртуючи українських та польських музикантів, Н. Ревакович пропонує цікаві та непересічні програми. Однак, щоб виконати камерно-інструментальні твори у більшому складі, вона збільшує мобільний колектив виконавців. Так, у репертуарі ансамблів з'являється окрім тріо фортепіанні квінтели і секстети. Найбільшою за складом ансамблевою композицією став Секстет В. Барвінського, виконанням якого музиканти по суті відкрили ювілейний рік – у лютому 2023 виповнилося 135 років з дня народження композитора. У цьому концерті виступили українські інструменталісти – Наталія Самострокова (1 скрипка), Марта Бура (2 скрипка), Любов Войтович (альт), Ольга Шутко (віолончель), Золтан Соланський (контрабас), партія фортепіано – Наталія Ревакович. Було виконано дві композиції: Секстет В. Барвінського та Фортепіанний Квінтет Ю. Зарембського.

Секстет В. Барвінського був приурочений до відкриття будинку Музичного Товариства імені М. Лисенка, осідлості першого українського Вищого Музичного Інституту імені М. Лисенка, зрештою, симптоматично і присвячений «батькові української музики», ювілей якого нещодавно відсвяткувала культурна громадськість. Написаний в оригінальній формі варіацій на власну тему з відгомонами інтонацій лисенківської кантати «Б'ють пороги», Секстет став однією зі знакових композицій В. Барвінського. Цьому творові пророкували велике майбутнє видатний чеський композитор Вітезлав Новак (учень А. Дворжака і вчитель В. Барвінського в Празі), С. Людкевич та багато інших музикознавців відзначали його непересічні художні вартості. Шестичастинна композиція становить сюїту-в'язанку оригінальних замальовок-імпресій, серед яких особливою атмосферністю та винятковою тембралістикою відзначається «Лірницька пісня» (3 ч.). Сповнена глибокого проникливого мелодизму «Думка» (5 ч.) присвячена матері

композитора – Євгенії Любович, яка завчасу відійшла у засвіти у 1913 – в час роботи над Секстетом. Пронизаний вітальною енергією та буянням молодечих сил Фінал, побудований на запальних коломийкових та козачкових мотивах, вражає своєю віртуозністю та життєствердністю. Не випадково саме цей твір В. Барвінського став одним з репрезентантів української камерної музики в світі, транслювався багатьма радіостанціями, після відбору провідним критиком Робертом Шерманом на радіо New York Times у 1988 отримав ревелюційну оцінку: «Барвінський – неперевершений майстер камерного жанру, в якому якнайкраще передає дух і вартості української музики».

Музиканти вразили вишуканою манерою гри та глибокою чуйністю, демонструючи і напрочуд витончену пісенну лірику, і підкреслено яскравий сонорний фонізм, що гравітував до імітації гри на народних інструментах, і атракційну технічну манеру, проявляючи вцілому виняткову злагодженість ансамблевого музикування, акустичну вистроєність, просту поліфонію у співдії шести інструментів, розгортаючи перед слухачами цікаву та дуже доцільну драматургічну концепцію твору, репрезентуючи органічну і разом з тим свіжу та колоритну широкозакроєну звукову картину.

У концерті прозвучав ще один маловідомий українцям, зате популярний на багатьох європейських сценах твір – фортепіанний квінтет польського композитора другої половини XIX ст. Юліуша Зарембського. Народжений в Житомирі у 1854, митець прожив коротке (лише 31 рік) та надивовижу яскраве життя, яке закінчилося також в Україні в рідному Житомирі у 1885. Перші фурорні виступи молодого віртуоза, який вражав своїми досконалими піаністичними здібностями після навчання у Відні, пройшли в Києві та Одесі, а далі проглягли великими європейськими шляхами, які привели його врешті до іменитого Ференца Ліста. Так, Юліуш Зарембський стає одним з останніх учнів великого угорця, з яким підтримував щирі дружні зв'язки, присвятивши Ф. Лісту своє найбільше, останнє і єдине камерно-ансамблеве полотно – фортепіанний квінтет. Ю. Зарембський працював у Брюсселі, де очолював фортепіанну кафедру, між тим постійно гастролюючи (цікавою є участь віртуоза у показі та розробці 2-мануального фортепіано братів Манже на Всесвітній виставці в Парижі у 1878). Митець залишив по собі чималу низку фортепіанних творів, серед яких лірико-романтичні та віртуозні композиції, втім – не лише на польські, а й українські теми. Однак, найбільшого розголосу набув Квінтет Ю. Зарембського, якому на межі XX–XXI ст. була присвячена міжнародна конференція в Лондоні. Сповнений романтичної імпульсивної полум'яності, емоційно загострений, насичений нотами трагізму та непідробного болю, разом з тим – щиро відвертістю та глибиною, Квінтет захоплює багатьох світових музикантів. Так струнний ансамбль, ведений Н. Ревакович, зарепрезентував і експансивно відверту, динамічно експресивну, емоційно насичену та віртуозно гіпертрофовану манеру гри, властиву для камералістики пізнього романтизму, виявляючи глибоке та адекватне розуміння і втілення різних стильових напрямів, демонструючи високий рівень інтерпретаційної спроможності.

Фінальним акордом концерту стало виконання «на біс» унікально-неповторних «Лірників» В. Барвінського, які прозвучали настільки дискретно і високохудожньо на рівні відчитування асоціативних рядів, звукових кодів, рефлексій та алюзій безмежних просторів аури рідної культури, одним із уособлень якої і є феноменальна українська лірницька традиція – а головним жанром лірників була духовна псалма, так тонко і правдиво схоплена композитором, що створювала враження молитви. Молитви в пам'ять митця, який після феноменальних успіхів та визнання пережив важкі муки і

поневіряння з найстрашнішим для композитора – спаленням нот (і саме лише цей Секстет Барвінський зумів, та і то не до кінця – останні 30 тактів твору дописав С. Людкевич – відновив з пам'яті після мордовського заслання); молитви за замучених, зболених і знедолених; молитви прохання про прощення і допомогу; і все ж – молитви віри і надії у завтрашній день...

Пієтет та шарм львівських майстрів у неймовірному ансамблі надзвичайно красивої камерної музики досвідчили невдовзі слухачі Івано-Франківської філармонії імені Іри Маланюк (з Наталією Ревакович на цей раз співпрацювали Марта Семчишин, Вікторія Титаренко, Любов Войтович, Ольга Шутко, Іван Лиховид), а також увійшов у програми нового формату концертних акцій, започаткованих мисткинею у Львові з минулого року – музичних вечорів у Львівському музею Митрополита Андрея Шептицького.

Розширення творчих обр'їв

Шляхетність задуму – відродження традицій публічного камерного музикування, що відповідає найвищим культурним запитам, високоінтелігентній поставі нашого міста з давніми традиціями і колосальною історією побутування та прихильністю до жанрів камерно-інструментальної музики супроводжується за кожним концертом, організованим Н. Ревакович з непідробним інтересом. Глибоко вражена і зворушена свого часу від мистецьких акцій камерної музики у Польщі, які традиційно проводилися у різних музейних формаціях та історичних пам'ятках, музикантка започатковує нову сторінку у музичному житті рідного міста, а саме – з отцем Севастьяном Дмитрухом, який став ініціатором організації музею Митрополита Андрея Шептицького – духовного провідника нації, внесок якого у культурний розвій (в тому – музичний) українства важко переоцінити. І знову тут відіграли свою знаменну роль родинні корені Наталії Ревакович.

Як зазначалося на початку статті, однією з родинних гілок піаністки був славний рід Стернюків, з якого походить Архієпископ Володимир Стернюк – видатний український церковний діяч, який очолював українську греко-католицьку церкву впродовж 1972–1991 років та був одним з її провідників у підпіллі в часи комуністичного режиму. «Ще перебуваючи в підпіллі владика Володимир, рідний брат мого дідуся о. Євстахія Стернюка, у 1984 році висвячує о. Севастьяна Дмитруха, який стає великим і ширим приятелем нашої родини», – згадує Н. Ревакович. Симптоматично, що приятельські зустрічі та розмови довкола постаті Митрополита Андрея Шептицького, а також започаткування і здійснення нелегких перших кроків в організації музею, привели до ідеї, а невдовзі і до реалізації виняткового музичного проєкту. Задля його повнокровної діяльності Н. Ревакович передає до музею родинний інструмент – чеський довоєнний кабінетний рояль „Rous” з унікальною механікою німецької фірми Renner, що уможливило проведення концертів з залученням високопрофесійних музикантів.

Ідея започаткування такого циклу концертів виникла з потреби пізнання постаті митрополита Андрея Шептицького як великого мецената культури. Цикл концертів в Музеї Митрополита Андрея Шептицького відкрив нову музичну камерну сцену, а «до участі в проєкті “Музичні вечори в Музеї митрополита Андрея” будуть запрошені провідні митці Львова – музикознавці, музиканти та актори, студенти Музичної Академії ім. М. В. Лисенка, учні музичних шкіл, родини з музичними традиціями, а також виконавці з-за кордону. Музично-поетичні вечори, інструментальні та вокальні камерні концерти запізнають львівського слухача з творчістю світових та українських композиторів, а також з поезією – українською та світовою в українських перекладах. Кожен

концерт супроводжуватимуть короткі розповіді про життєвий шлях митрополита Андрея та його просвітницько-культурну діяльність» – зазначалося в промоційно-рекламних оголошеннях. «Україну століттями зберігає культура. Російська агресія хоче знищити українську суб'єктність. Наш проект це ще одна форма захисту України і будівництва її вагомості. Проводить нас у цьому світла постать митрополита Андрея Шептицького», – повідомила Н. Ревакович [3]. Цікаво, що нова музична камерна сцена стала не єдиним супутником музею, оскільки ще у вересні 2022 року тут розпочала діяти школа образотворчого мистецтва, ініціатором та керівником якої став Народний художник України, заслужений діяч мистецтв України, академік Володимир Слєпченко.

Так, 30 жовтня 2022 року відбувся перший концерт з серії «Музичні вечори в музеї Митрополита Андрея Шептицького» за ініціативи о. Севастіана, пароха Храму Священномученика Климента Шептицького та Н. Ревакович. Загалом, як пояснив отець, ідеться про створення великого духовно-освітнього центру Митрополита Шептицького: «На понад 2000 кв метрів простору хочемо створити розширену експозицію музею, а також реставраційну майстерню, дитячу кімнату, лекторії та приміщення для скаутських сходин...» і, вочевидь, концертів.

Музичні Вечори в музеї Митрополита Андрея Шептицького

Символічним був початок щомісячних Музичних Вечорів, оскільки прозвучали твори В. Барвінського, С. Людкевича та Ф. Шопена у виконанні скрипальки Вікторії Титаренко, віолончеліста Тараса Менцінського та піаністки Наталії Ревакович, якій товаришував особливий рояль. «Це дуже близький мені інструмент. На ньому я вивчилася грати. Я закінчила Львівську консерваторію. Вся моя родина грала на цьому інструменті, і це є наша родинна реліквія. Я дуже тішуся, що вона саме в музеї Митрополита Андрея Шептицького», – розповіла музикантка. Натомість д-р Л. Назар-Шевчук розкрила маловідомі сторінки зв'язків родини Барвінських та Митрополита Андрея, а також висвітлила його місійну та культуротворчу діяльність щодо розвитку музичного мистецтва краю.

Другий концерт з програмною назвою «Скарби мого народу» був приурочений до дня народження видатного українського філософа Григорія Сковороди та зібрав чималу команду виконавців. У літературній оправі Діни Тиравської прозвучали численні твори найрізноманітніших жанрів українських композиторів: духовні композиції невідомого автора VII ст., Д. Бортнянського, М. Лисенка, В. Сокальського, О. Гересименко, С. Людкевича, В. Косенка, В. Барвінського, А. Кос-Анатольського, Р. Купчинського, М. Гайворонського, М. Скорика, Л. Колодуба, І. Шамо, В. Івасюка, О. Герасименко, О. Дегтяр-Горобченко, Г. Саська. У концерті прийняли участь молоді і зрілі виконавці – бандуристки Г. Штокало, М. Довбуш, С. Яворівська, К. та Н. Бушак, Н. Стахів-Винницька, Г. Найдук, Н. Ганас, О. Тацій; піаністи О. Демчук, Р. Кравченко; віолончелістка Л. Паращак, скрипалі І. Хамар, А. Мірошин, гітаристка В. Лігашевська, кларнетист Ю. Назарук, контрабасист А. Акімов. У ролі концертмейстерів виступили І. Вольська, Х. Сапеляк, Р. Кравченко.

Невдовзі, 26 лютого 2023 року було репрезентовано камерну музично-літературну композицію, де звучала поезія українських авторів: В. Симоненка, Ліни Костенко, О. Пахльовської, І. Малковича у виконанні народної артистки України Лесі Боньковської, а скрипалька Н. Самострокова та альтистка Л. Войтюк запропонували низку настрояних музичних творів.

18 березня 2023 року в Музеї Митрополита Андрея Шептицького відбувся незвичайний музичний вечір. Це був великий концерт, присвячений 209-річчю від Дня народження Тараса Шевченка, в якому взяли участь студенти Львівського національного університету імені Івана Франка – Ю. Кінаш та В. Штурмак з кафедри театрознавства та акторської майстерності (клас викладача сценічної мови народної артистки України О. Бонковської), які декламували поезії Кобзаря. Студенти Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка: Х. Бобер, Р. Івасютин, В. Курочка, А. Гордєєва, І. Грезенталь, Х. Куртяник, В. Муравель, І. Стельмах, Н. Ощипко, Ю. Піцишин, Д. Миргородська, С. Грабовецька, Ю. Омелянчук, Р. Маркович, Г. Новіцька, Н. Грабарська представили у високопрофесійному виконанні вокальні сольні, ансамблеві та хорові номери української музичної шевченкіани. Цих студентів до виступу приготували викладачі кафедри народних інструментів ЛНМА ім. М. Лисенка в особах: народної артистки України, професора Л. Посікіри, заслуженого діяча мистецтв України, доцента О. Герасименко (клас бандури), заслуженої артистки України, доцента О. Ніколенко (клас ансамблю), доцента Р. Калин та Н. Сітарської (клас вокалу). На цьому шевченківському вечорі прозвучали твори Г. Гладкого, Д. Бонковського, М. Лисенка, Д. Крижанівського, Г. Хоткевича, Я. Степового, В. Власова, М. Приходько, О. Герасименко. Саме Оксана Герасименко – відома блискуча виконавиця-бандуристка, композиторка, педагог – стала автором та зрежисувала даний проєкт, який засвідчив доволі широкий розголос та значно розширив виконавське коло Музичних вечорів. А давні традиції концертної галицької шевченкіани, які всіляко підтримував та трактував як маніфестацію українства Митрополит Андрей Шептицький, знову ожили під його безпосереднім духовним патронатом, гуртуючи національно свідому молодь, сповняючи не лише культурно-музичні, але й громадянсько-суспільні обов'язки.

Знаменита та виняткова Наталія Половинка зі своїм мистецьким колективом, яка відроджує давні дійства у проєкті ІРМОС, запропонувала у квітневі дні (26.04) програму «Пасху красеную», в якій прозвучали давні духовні напиви Великого посту. «Великоднє дійство проєкту ІРМОС являє дорогу до Свята і сповнює Паску через давні духовні напиви України Великого посту і Великодня зі стародруків та рукописів Львівського Ірмологіону 17 століття. Проєкт ІРМОС з грецької означає «зв'язок», «ланка», «ірмолойний спів», «монодія», традиційний християнський духовний спів в Україні. Духовні напиви прийшли в Київську Русь з Візантії з початком християнства. Вони віками передавалися поколіннями монахів, духовних співців, спочатку з рук в руки, а пізніше – кулізм'яним записом. До 16-го століття ці напиви сформувались в Український духовний напів, ввібравши мелос української традиційної пісні і впродовж 16–17 ст. були зібрані в український нотолінійний Ірмолой – Богослужбову книгу, складену з монодичних співів – ірмосів. Ірмос – літургійний жанр давньоукраїнської духовної музики, який поступово вийшов із церковного обряду. Сьогодні його можна знайти тільки в стародруках архівів та в бібліотеках старих монастирів. Великою мірою завдяки проєкту ІРМОС ірмолойний спів поволі повертається в українські церкви» – писала у промоції керівник проєкту Н. Половинка. Здійснити таке унікальне духовне пірнання у глибини давнього церковного співу авторці допомогли Марія Кміть, Юлія Оліяр, Микита Обухов, Яків Басін та Сергій Ковалевич, який був рівночасно і співкерівником акції.

Попри військові події, ракетні бомбардування, біль і жах, своєрідним опором та свідченням незламності, непереможної віри в життя Музичні Вечори під патронатом Наталії Ревакович продовжуються. Музикантка, мешкаючи за кордоном, сміливо щоразу

приїздить до рідного Львова, влаштовує репетиції і розмаїті мистецькі акції. Так, 9 червня 2023 проходить камерний концерт до 135-річчя від дня народження В. Барвінського, у програмі якого прозвучало три композиції у виконанні М. Семчишин (1 скрипка), В. Титаренко (2 скрипка), Л. Войтович (альт), О. Шутко (віолончель), І. Лиховида (контрабас). За фортепіано – незмінна і креативна Наталія Ревакович. Поряд з фортепіанним Секстетом В. Барвінського та фортепіанним Квінтетом Ю. Зарембського було виконано фортепіанний Квінтет сучасної української композиторки, яка здобула широке визнання на міжнародній арені, В. Польової. Однією з визначальних рис композиторки є її інспірація багатьма, втім – віддаленими як у часових і просторових відстанях екзотичними культурами – арабського, індійського, далекосхідних світів тощо. Квінтет, який прозвучав у програмі мав назву «Сімург», що означає в багатьох давніх міфологіях – птаха з вершини гір, цар птахів, інша його назва – Фенікс – неопалима і незнищенна духовна суть, яка новонароджується навіть після спалення. В «Бесіді птахів» суфійського містика 13 ст. Фарід-ад-Діна Аттара, Сімург – це алегорія сутнісного знання, символ злиття Творця і Творіння. В християнському значенні Фенікс є тріумфом життя вічного, воскресіння, символом Христа. Зміст квінтету виходить з поеми Аттара, де птиці світу йдуть на пошуки свого царя, Сімурга, аби він врятував їх від житейських страждань. Проходячи сім долин, безліч випробувань, вони врешті досягають омріяної обителі, де в кожній троянді райського саду, немов у дзеркалі, бачать власні відображення, зрозумівши, що вони і є тими 30 птицями – Сімургом, який живе в їхніх очищених серцях. У композиції авторка використовує і псалмодичні промови-речитативи і алюзії хорového співу, і особливо – відображення довгого шляху птахів через образи та відгомони шелестіння крил, шепотів, щебетань, переливів, розсипів іскор народження вогненної птиці Сімурга. Виконавці виявили небувалий рівень майстерності найвищого порядку, відтворюючи не лише небесно-птичі переливи, але й тонко схоплюючи глибинну духовну суть філософської композиції.

Опісля літнього вакаційного періоду в музеї Митрополита знову закипає музичне життя. За ініціативи о. Севастьяна та на запрошення Наталі Ревакович свою оригінальну концертну програму представила знаменита львів'янка з європейською славою і пописами у багатьох країнах на оперних і концертних сценах – сопрано Софія Соловій, яка блискуче виконала низку віртуозних арій зі світового репертуару (Дж. Перголезі, В. Белліні, Г. Доніцетті, Т. Джордані), а також українські солоспіви Я. Степового, С. Людкевича та ін. Окрасою цього концерту став незвичайний арфово-флейтовий супровід у виконанні талановитої львівської арфістки Іванни Митроган та флейтиста Михайла Сосновського.

Після цього вересневого концерту, у жовтні було ініційовано нову камерно-інструментальну імпрезу – концерт альтової музики. Винятково шляхетний звук цього інструменту, прародичами якого є благородні та аристократичні віоли, якнайкраще відповідав інтимно-вчуленій обстановці монастирських стін, які впродовж віків на слухали глибинні духовні злети і просвітлення, відлунюючи співзвуччями молитовних зітхань, палкими одкровеннями зболених сердець чи прославним маєстатичним захопленням величчю Творця. Не випадково публіці було запропоновано сповнені духовного начала твори найвищого з барокових митців – Й. С. Баха, а також К. Сен-Санса, Е. Вілла-Лобоса, Б. Бартока, М. Де Фальї, С. Гаврилюка. Кращі досвідчені львівські альтисти та студентська молодь – Л. Войтович, А. Савич, С. Гаврилюк, Н. Довгань, Н. Санницький, А. Семоненко у супроводі концертмейстерів І. Берчук (фортепіано)

та В. Мельник (бандура) подарували слухачам можливість насолодитися винятковим тембром альтя.

Символічним став останній концерт у 2023, який відбувся в дні поминання всіх померлих – коли 1 листопада минає 79 років з дня смерті предстоятеля Української Греко-Католицької Церкви, митрополита Галицького та Архієпископа Львівського Андрія Шептицького. Мотто концерту організатори сфокусували у наступних словах Митрополита: «Не тільки у глибокому середньовіччі, але й найімовірніше, також у майбутньому український Київ відіграватиме для цілої Західної Європи велику роль, можливо, вирішальну роль. Український Народ мусить у тій історичній хвилині показати, що має досить почуття авторитету, солідарності й життєвої сили, щоб заслужити на таке становище посеред народів Європи, в якому міг би розвинути усі Богом дані сили». Поетично – музичний вечір відбувся 5 листопада, а до участі запрошено провідних митців Львова. Заслужений артист України, актор Національного академічного українського драматичного театру ім. М. Заньковецької, Творчої майстерні «Театр у Кошику» Роман Біль блискуче декламував поезії духовного спрямування І. Франка, Л. Рудницького, Г. Лужницького, Б. Лепкого, Л. Пікаса, Л. Храпливої, Ю. Лободовського, Ст. Вінченца. Звучали в програмі і тексти Митрополита. Музичну частину представляв родинний дует знаних львівських віолончелістів, викладачів ЛНМА ім. М. Лисенка у складі батька і сина – Тараса та Модеста Менцінських. Вони запропонували слухачам унікально вишукану програм з вкрай рідко виконуваних дуетних віолончельних композицій Ф. А. Куммера, Ф. Дотцауера, Ж. Б. Барріє, Г. Форє. Отже, проєкт Наталії Ревакович дав уже за рік свого існування вагомі плоди та значно розширив і збагатив горизонти музичного життя міста, збираючи в свою орбіту щораз більше коло музикантів, даруючи львів'янам насправді високі музичні зразки непересічної естетичної насолоди.

Продовження мисії

Очевидно, що Н. Ревакович планує нові цікаві та неординарні концертні акції. А в міжчассі, попри виконавство, педагогічну та концертмейстерську роботу в Польщі, організацію заходів Музичних вечорів включно з детальним пропрацюванням і вивіренням цілості кожної акції, вона написала об'ємну науково-популярну статтю про рідний музичний лицей ім. С. Крушельницької, розмістивши її у всепольському фундаменальному мистецько-педагогічному часописі *Szkola Artystyczna*. Велике враження справила проведений піаністкою майстер-клас у стінах ЛНМА ім. М. Лисенка на кафедрі концертмейстерства, організований завідувачкою кафедри проф. О. Басою, а також її виступи на наукових конференціях. Поміж тим, Н. Ревакович в грудні 2023 організувала і всіляко сприяла реалізації концертної поїздки дітей з Львівської музичної школи №3, де працювала її мама, до Польщі. Виступи юних українських музикантів увінчалася великим успіхом, а зріднення та співдія поміж дітьми різних народів – ще одна цеглина у побудові добрих міжнародних відносин та співпраці. Знаменитим виявився і цикл концертів артистки в дуеті зі славетною польською сопраністкою Мартою Боберською «Пісні польські та українські», які пройшли у багатьох містах та концертних майданчиках Польщі, відкриваючи перед польською слухачською аудиторією можливість знайомства з шедеврами українського солоспіву. Так, мистецький чин Наталії Ревакович набирає щораз більш яскравих та багатограних відтінків і векторів (наприклад, ініціатива лекції-концерту Л. Назар «Хоровий світ В. Барвінського» в ювілейний рік митця з залученням студентської молоді). Хоч головним залишається камерна ансамблістика,

і в планах піаністки – вітчизняні та закордонні гастролі з амбітними серйозними програмами, що включатимуть зразки національної сучасної музики. Та найважливішим є той український дух – внутрішній камертон, який живить творче ество артистки, якій вже за словами Митрополита Андрея вдалося «погодити світове а національне», що є запорукою тривкого сліду, не лише у вітчизняному, але й міжнародному мистецькому просторі [1].

Література

1. Назар-Шевчук Л. Український дух у міжнаціональному культурно-музичному чині Наталії Ревакович. Український інтернет-журнал «Музика». URL: <https://mus.art.co.ua/ukrainskyy-dukh-u-mizhnatsionalnomu-kulturno-muzychnomu-chyni-natalii-revakovyh/> (дата звернення 15.02.2024).

